

N:o 17.

Ank. till Riksd. kansli den 1 mars 1909, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående villkorlig doms användande utan inskränkning beträffande fylleri eller därmed sammanhängande förseelser.

Uti en inom Andra Kammaren afgifven, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 155, har herr *J. G. Pettersson* från Södertälje anfört följande:

»Enligt lagen om villkorlig straffdom den 22 juni 1906 kan villkorlig straffdom i regel icke användas, när straffet bestämmes allenast till böter. Härifrån undantagas *dels* de fall, då anledning är att antaga, att den tilltalade till följd af fattigdom eller bristande förvärfsförmåga skulle nödgas aftjäna böterna med frihetsstraff, *och dels* de fall, då böter ådömas *jämte* straffarbete i högst 3 månader eller fängelse i högst 6 månader.

Anledningen till att sålunda bötesstraffen till största delen uteslutits från den villkorliga straffdomens tillämplighetsområde synes egentligen hafva varit, att olägenheterna af det kortvariga frihetsstraffet varit ett hufvudskäl till institutets införande. Därjämte torde äfven hafva spelat in en helt naturlig önskan att iakttaga en viss varsamhet vid det första experimentet med detta för oss främmande institut.

Det kan emellertid sättas i fråga, om ej varsamheten i detta fall gått något för långt. Helt visst förekommer årligen ett stort antal förseelser, hvilka endast beläggas med bötesstraff, men för hvilka villkorlig dom på grund af den dömdes personliga förhållanden borde komma till användning. Särskildt gäller detta beträffande fylleri och därmed i samband stående förseelser.

För mången, som första gången inför domstol funnits saker till fylleri, skulle det hot, som en villkorlig dom innebär, helt visst innebära en allvarligare maning för framtiden än utkräfvandet af ett obetydligt bötesbelopp eller aftjänandet af detsamma medels några få dagars fängelse. Den som erhållit en sådan villkorlig dom skulle nämligen ej, i likhet med den som erlägger eller aftjänar sitt bötesstraff, känna sig fullständigt fri

från vidare påföljder af sitt felsteg, utan alltid veta med sig, att i händelse af återfall inom de närmaste tre åren straffet för den gamla förseelsen skulle komma att sammanläggas med straffet för den nya. Och när ett verkligen effektivt öfvervakningssystem öfver villkorligt dömda förbrytare komme till stånd — hvarom Riksdagen år 1908 aflåtit skrifvelse till Kungl. Maj:t — skulle genom den villkorliga domen möjlighet vinnas att personligen stödja och skydda en del unga fyllerister, som ännu äro mottagliga för dylik påverkan.

Såsom ofvan erinrats, kunna domstolarne visserligen redan enligt gällande lag meddela villkorlig straffdom för fylleri, äfven då denna förseelse förekommer utan samband med brott, som förskyllt frihetsstraff, nämligen då anledning är att antaga, att den tilltalade skall nödgas aftjäna böterna med frihetsstraff. Men alla domare, som någon tid handlagt dylika mål, torde kunna vitsorda, att det oftast är mycket svårt att konstatera tillvaron af denna förutsättning. I de flesta fall, då en person bötfällts för fylleri, torde domstolen snarare ha skäl att antaga, att den bötfälde skall kunna betala böterna, än motsatsen, hvilket dock icke utesluter, att ett mycket stort antal för fylleri dömda personer sedermera befinnas sakna tillgångar och måste införpassas till fängelse för att på kronans bekostnad »sitta af» böterna. Enligt fängvårdsstyrelsens berättelse utgjorde antalet nykomna fångar, som med förvandlingsstraff aftjänat böter i våra fängelser, år 1906 16,036, och dessa voro naturligtvis med få undantag fyllerister. Om nu villkorlig dom finge komma till användning för ett stort antal af dessa personer, hvilket, såsom ofvan antydts, skulle för dem innebära en allvarligare maning till rättelse än ett några få dagars fängelsestraff, så skulle därigenom äfven vinnas en ej ringa besparing för statskassan, en synpunkt, som äfven, om ock i andra rummet, torde förtjäna att här tagas i betraktande.

Att märka är för öfrigt, att villkorlig dom eller däremot svarande anordning förekommer beträffande förseelser, som endast förskylla böter, i England, Frankrike, Schweiz och Norge.

Mot den här ifrågasatta utvidgningen af området för institutet villkorlig dom kan visserligen invändas, att däraf skulle föranledas en rent af betungande utvidgning af straffregistret samt att polisdomstolarnes och andra underrätters handläggning af fyllermål därigenom skulle afsevärdt förlängas och försvåras. Det torde emellertid kunna sättas i fråga, om det är alldeles nödvändigt, att villkorliga domar beträffande förseelser, som endast förskyllt böter, intagas i det för riket gemensamma straffregistret.

För det stora flertalet fall skulle det säkerligen för det här afsedda ändamålet vara tillräckligt, att vid hvarje domstol upprättades ett särskildt straffregister öfver dem, som vid samma domstol dömts till böter för fylleri och därmed sammanhängande förseelser eller som i anledning af dylika förseelser erhållit villkorlig dom. I detta afseende synes emellertid särskild utredning vara erforderlig.

På grund af hvad jag nu anført, tillåter jag mig föreslå: att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och på hvilka villkor villkorlig dom må komma till användning jämväl beträffande personer, som för fylleri och därmed sammanhängande förseelser dömts till böter, utan afseende å den omständigheten, huruvida vid domens afkunnande kan antagas, att den tilltalade skall nödgas aftjäna böterna med frihetsstraff, samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag till ändringar i lagarna om villkorlig straffdom den 22 juni 1906 samt om straffregister den 17 oktober 1900, hvartill utredningen kan föranleda.»

Enligt den erfarenhet, som vunnits under de två år institutet villkorlig dom tillämpats, hafva verkningarna däraf visat sig synnerligen tillfredsställande. För att än fullständigare ernå det syfte, man med denna lagstiftning velat vinna, beslöt nästlidet års Riksdag aflåta skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida och i hvad mån ett öfvervakande öfver villkorligt dömda lämpligen kunde anordnas. Att under sådana förhållanden tanken på en vidsträcktare och mera effektiv tillämpning af detta rättsinstitut framställer sig och önskningar göra sig hörda om ett fortsättande på den inslagna vägen, ligger i öppen dag.

*Utskottets
yttrande.*

Erfarenheten har visat, att enligt gällande lag angående villkorlig dom sådan dom endast i sällsynta fall kommit till användning i fråga om bötesstraff. Anledningen härtill är naturligen i främsta rummet att söka i den begränsning, som lagen själf gifvit åt ifrågavarande institut vid fråga om bötesstraff, då för dess tillämpning beträffande sådana straff gjorts till förutsättning, att anledning finnes antaga, att den tilltalade till följd af fattigdom och bristande förvärfsförmåga skall nödgas aftjäna böterna med frihetsstraff. Tillvaron af denna förutsättning har naturligen endast sällan ansetts konstaterad. Härtill kommer, att nuvarande system med straffregister och uppgifter till och från detsamma ej är inrättadt och helt visst icke utan svårighet skulle kunna inrättas för en vidsträcktare användning af villkorlig dom vid bötesstraff.

Att motionären särskildt beaktat fylleri och därmed sammanhängande förseelser framför andra fall, där bötesstraff ådömas, torde hafva berott dels på dessa förseelsers öfvervägande stora antal i förhållande till öfriga fall, där böter ådömas, dels ock på den ringa effektiviteten af ett bötesstraff eller ett sådant kortvarigt fängelsestraff, hvartill böter förvandlats, å särskildt de personer, som begå fylleriförseelser. Förnämligast ur sistnämnda synpunkt synes det utskottet, lika med motionären, önskvärdt, att möjlighet beredes att i större utsträckning än för närvarande kan ske inverka på den felande genom den återhållande varning, som en villkorlig dom kan för honom innebära. I de fall, där en fylleriförseelse begåtts af mera tillfälliga orsaker eller eljest under omständigheter, som ej sammanhänga med ett mer eller mindre inrotadt dryckenskapsbegär, torde ofta en gynnsam verkan af en sådan dom ej uteblifva. I andra fall åter, då förseelsen härleder sig från en dryckenskapslast, som blifvit en försvagad vilja öfvermäktig, lärer föga hopp finnas, att det återhållande moment, som en villkorlig dom kan innebära, skall kunna visa sig verksamt. Härutinnan får naturligen pröfning i hvarje fall äga rum af domstolen, hvilken synes böra tillkomma största möjliga frihet att bestämma, när villkorlig dom, som här ifrågasatts, lämpligen bör användas.

Å andra sidan måste beaktas, att en utsträckning af användningen af villkorlig dom endast i fråga om bötesstraff för fylleriförseelser skulle kunna skapa den föreställningen, att särskildt detta slags förseelser vore mindre svåra och från samhällets synpunkt mera ursäktliga än andra förseelser, för hvilka bötesstraff ådömas. Ur denna synpunkt synes det utskottet med skäl kunna ifrågasättas, om ej med en sådan utsträckning af den villkorliga domens användbarhet, som ofvan tillämnats, lämpligen bör följa enahanda möjlighet för dess tillämpning äfven vid fråga om bötesstraff för andra förseelser.

Hvad beträffar den redan berörda frågan om villkorliga bötesdomars registrering torde, som motionären ifrågasätter, en förändring af nu gällande föreskrifter i detta afseende böra blifva en följd af utsikten till en betydligt större förekomst af dylika domar. Skulle nämligen till straffregistret, sådant det för närvarande är anordnadt, inflyta uppgifter angående villkorliga domar i den omfattning, som är att förvänta af den ifrågasatta utsträckningen, torde man, förutom ökad arbete för domstolarna och ökad tidsutdräkt för den tilltalade, kunna befara, att straffregistret svälde ut till sådan omfattning, att dess användande blefve förenadt med betydande svårigheter. I hvarje fall skulle säkerligen ett dylikt ökad tillflöde af

uppgifter till straffregistret nödvändiggör betydligt ökade kostnader för dess förande. Motionären har med fästadt afseende å de olägenheter, som skulle föränledas af att det centrala straffregistret finge en alltför stor omfattning, satt i fråga, att vid hvarje domstol skulle upprättas ett särskildt straffregister öfver dem, som vid samma domstol dömts till böter för af motionären åsyftade förseelser eller som i anledning af dylika förseelser erhållit villkorlig dom. Efter hvad som meddelats utskottet, lära sådana lokala register angående för vissa förseelser lagförda personer redan för närvarande föras vid en del rådstufvurätter i större städer. Utan att närmare uttala sig angående huru härmed lämpligast bör förhållas, har utskottet beträffande en olägenhet, som skulle kunna följa af ett sådant system — nämligen att straff understundom kunde komma att ådömas, utan att hänsyn toges till förut meddelad villkorlig dom — ansett sig böra erinra, dels att detta lärer kunna inträffa redan enligt gällande rätt, dels ock att man med afseende å de ifrågavarande förseelsernas beskaffenhet ej torde böra tillmäta den antydda olägenheten alltför stor betydelse.

Under åberopande af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med bifall till ifrågavarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och på hvilka villkor villkorlig dom må komma till användning jämväl beträffande personer, som för fylleri och därmed sammanhängande förseelser dömts till böter, utan afseende å den omständigheten, huruvida vid domens afkunnande kan antagas, att den tilltalade skall nödgas aftjäna böterna med frihetsstraff, samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan föränleda.

Stockholm den 1 mars 1909.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservation

af herr *Trygger*, som yttrat följande: »Jag sympatiserar med motionärens tanke att utsträcka tillämplighetsområdet för villkorlig dom, men har

icke ansett mig kunna tillstyrka ifrågavarande skrivelseförslag, då fylleri-förseelser däri tillerkänts en betydelse för frågan om villkorlig dom, som enligt min mening ej tillkommer dem.»

Herrar *Rudebeck* och *Widén* hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
